

6. De FOD Binnenlandse zaken, met inbegrip van de Federale politie en haar voorgangers

Patricia Van den Eeckhout, Griet Maréchal en Sébastien Soyez

6.1. Bibliografie

6.1.1. Departement Binnenlandse zaken

- Bevoegdheden en organisatie van het Ministerie van Binnenlandse zaken.* Brussel, 1995.
- Het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid. Voorstellingsbrochure.* Brussel, 1995.
- Ministère de l'Intérieur. Organisation et attributions.* Brussel, 1979.
- Répertoire des actes du Ministère de l'Intérieur et de la Fonction publique / Répertoire van de handelingen van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Openbaar ambt.* Brussel, 1976-1993.
- Vademecum van het Ministerie van Binnenlandse zaken.* Brussel, 1991-1996.
- ANTOINE (F.). *Rapport de synthèse sur la mission de surveillance effectuée au Service public fédéral Intérieur de juin 2003 à mars 2007.* Brussel, 2008.
- ANTOINE (F.), TALLIER (P.-A.). *Liste provisoire des fonds d'archives du Ministère de l'Intérieur versés aux Archives générales du Royaume et état de l'ouverture à la recherche.* Brussel, intern werkdocument van het ARA, 2008.
- CHAPEL (Y.). Le destin du Ministère de l'Intérieur en Belgique, in *Revue administrative*, 1982, p. 71-75.
- MARECHAL (G.). Het Ministerie van Binnenlandse zaken. Bevoegdheden: 1831-1940, in *Album Carlos Wyffels.* Brussel, 1987, p. 312-323.
- MARECHAL (G.). Uitslagen van wetgevende verkiezingen. Bronnen en publicaties van Binnenlandse zaken: 1894-1988, in *Bibliotheek- en Archiefgids*, 1992, p. 34-42.
- MARECHAL (G.). *De algemene directie van de algemene rijkspolitie. Selectielijst met bijhorend studiedossier.* Brussel, 1999.
- NEUMANN (C.). Geschiedkundige inleiding. De Dienst der verwoeste gewesten en zijn historisch kader, in NOTEBAERT (A.) e.a. *Inventaire des archives de l'Office des régions dévastées – Inventaris van het archief van de Dienst der verwoeste gewesten.* Brussel, 1986, p. 37-55.
- RUYS (B.). *De Vaste Commissie voor Taaltoezicht: een studie over de controle op de toepassing van de Belgische taalwetgeving.* Brugge, 1980.
- SOYEZ (S.). *Service public fédéral Intérieur. Direction générale de la Sécurité civile: Tableau de tri des archives 2007.* Brussel, 2008.
- SOYEZ (S.). *Service public fédéral Intérieur. Direction générale de la Sécurité et de la Prévention: Tableau de tri des archives 2008.* Brussel, 2008.
- TERRIZZI (R.). *Le Ministère de l'Intérieur (1830-1994). I. Etude de l'administration centrale et répertoires des commissions et services publics.* Brussel, 1995.
- VAN HASSEL (H.). De structurele evolutie van het Ministerie van Binnenlandse zaken (1831-1900), in *Colloquium: Aspecten van de Belgische administratie in de 19e eeuw.* Brussel, 1978, p. 1-25.

6.1.2. Federale politie

BOURDOUX (G.), DE VALKENEER (C.). *La réforme des services de police*. Brussel, 2001.

JACQUEMIN (M.). *Archives de la Police fédérale: Tableau de tri*. Brussel, 2008.
Les services de police en Belgique. Rapport au Ministère de l'Intérieur (TC Team Consult). Brussel, 1987.

SOENS (V.). *De politiehervorming bij de lokale politie in historisch perspectief*. Brussel, 2007.

VAN OTRIVE (L.), CARTUYVELS (Y.), PONSAERS (P.). *Les polices en Belgique. Histoire socio-politique du système policier de 1794 à nos jours*. Brussel, 1991.

6.2. Historisch overzicht

6.2.1. Departement Binnenlandse zaken

Het Ministerie van Binnenlandse zaken hoorde bij de vijf ministeries waarmee het onafhankelijke België van start ging. Het liet zich in met de meest diverse aspecten van het beleid. Omdat de verschillende divisies tot en met de jaren 1840 geen namen droegen, houden we het bij een opsomming van de belangrijkste aangelegenheden waarvoor deze administratie oorspronkelijk bevoegd was, namelijk: de provinciale en gemeentelijke organisatie, gevangeniswezen, openbare veiligheid, weldadigheid, godsdienst, onderwijs, wetenschappen, kunsten, letteren, volksgezondheid, handel, landbouw, industrie, openbare werken, mijnwezen, bruggen en wegen, spoorwegen, militie, burgerwacht, enz. Het departement bevatte met andere woorden het embryo van tal van later tot stand gekomen ministeries.

In de jaren 1831-1840 kende het ministerie al enkele aderlatingen. Het Ministerie van Justitie kreeg de bevoegdheid inzake gevangeniswezen, openbare veiligheid, weldadigheid en godsdienst toegewezen. Bij de creatie van het Ministerie van Openbare werken verhuisden het beheer van de wegen, de spoorwegen, het mijnwezen en het postwezen voorgoed van departement. Het beleid inzake militie, burgerwacht, onderwijs, letteren, wetenschappen en kunsten kwam na een kort intermezzo op Openbare werken weer bij Binnenlandse zaken terecht.

Volgens het KB van 21 november 1846 was het Ministerie van Binnenlandse zaken als volgt georganiseerd:

- Division des affaires provinciales et communales
- Division de la garde civique et de la milice
- Division de l'instruction publique
- Division des lettres, sciences et arts
- Division du service sanitaire et de l'hygiène publique
- Division de l'agriculture
- Division de l'industrie

In 1851 werd aan de divisie bevoegd voor de openbare gezondheid ook het beheer der gemeentewegen toevertrouwd. Vanaf 1871 gaf men aan de administratie van de militie en de burgerwacht de bevoegdheid inzake statistiek. Bij de creatie van het Ministerie van Openbaar onderwijs op 19 juni 1878 werd het beheer van het onderwijs aan Binnenlandse zaken onttrokken. Op 16 juni 1884

werd dit nieuwe ministerie door de katholieke regering terug afgevoerd om te worden vervangen door een Ministerie van Binnenlandse zaken en Openbaar onderwijs. Op 16 juni 1884 kreeg het departement van Landbouw, Nijverheid en Openbare werken, naast landbouw en industrie ook het beheer van kunsten, wetenschappen en letteren toegewezen. Op 26 augustus 1888 werd deze administratie terug in de structuur van Binnenlandse zaken opgenomen. In hetzelfde jaar werd dan wel de administratie van de openbare gezondheid en gemeentewegen aan het Ministerie van Landbouw, Nijverheid en Openbare werken afgestaan. Het KB van 18 juni 1895 bracht de administratie van de kunsten weer bij Landbouw en Openbare werken onder.

Het KB van 24 maart 1896 wijzigde slechts weinig aan de structuur van de overblijvende diensten :

- Administration des affaires provinciales et communales
- Administration des affaires électorales et statistique générale
- Administration de la garde civique et milice
- Administration de l'enseignement supérieur et moyen, des sciences et lettres
- Administration de l'enseignement primaire

Door de oprichting op 2 mei 1907 van het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten werd de bevoegdheid inzake de twee laatst vermelde administraties aan Binnenlandse zaken onttrokken. Van 30 oktober 1908 tot 5 augustus 1910 werden Binnenlandse zaken en Landbouw in een ministerie verenigd. Het beheer van de gezondheidsdienst bleef na deze fusie bij Binnenlandse zaken achter.

Om de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog op te vangen, werden enkele nieuwe initiatieven genomen. In 1918 werd het Centraal Bureau voor de Terugkeer opgericht en belast met het in goede banen leiden van de repatriëring van Belgen uit het buitenland. Nog in 1918 volgde het Hoog Commissariaat van de Regering, dat werd belast met de liquidatie van de "oorlogswerken". Op 9 april 1919 werd de Dienst van de verwoeste gewesten opgericht in de schoot van het Ministerie van Binnenlandse zaken met het oog op het uitvoeren van de adoptiewet van 8 april 1919. De dienst had eveneens als opdracht het toezicht op de plichten van de minister van Binnenlandse zaken ten opzichte van de verwoeste gewesten en hun bevolking. Vanaf 20 november 1920 werd de dienst bij het Ministerie van Economische zaken aangehecht en bij KB van 19 augustus 1926 opgeheven.

Vanaf 16 december 1921 kreeg het departement de naam Binnenlandse zaken en volksgezondheid. De bevoegdheid inzake volksgezondheid zou hieruit verdwijnen toen deze materie vanaf 17 december 1932 het voorwerp van een afzonderlijk ministerie ging vormen. Tussen 1932 en de Tweede Wereldoorlog werden Binnenlandse zaken en Volksgezondheid afwisselend verenigd en gescheiden. Na de Tweede Wereldoorlog behoorde het terrein van de volksgezondheid voorgoed tot een apart ministerie.

Na het verdwijnen van de bevoegdheid over volksgezondheid omvatte het ministerie in 1932 slechts twee besturen: het Bestuur van provincie- en gemeentezaken en verkiezingszaken en het Bestuur van de militie. Dit betekende echter niet dat bevoegdheden waren afgenomen. Statistiek won aan belang en een meer rationele organisatie drong zich op. Dit kwam tot uiting in de oprichting van een Centrale Dienst voor de Statistiek (KB van 2 december 1932). Het KB van

5 januari 1940 hevelde de bevoegdheid inzake statistiek over naar het Ministerie van Economische zaken.

Voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog werden nog twee bevoegdheden aan het ministerie toevertrouwd: het waken over de toepassing van de wet van 28 juni 1932 op het gebruik der talen in bestuurszaken en het instaan voor de veiligheid en de bescherming van de burgerbevolking. In het raam van de eerste bevoegdheid werd een Permanente commissie opgericht, die na de oorlog werd gereorganiseerd, terwijl tijdens de oorlog een Commissie voor Taaltoezicht het licht zag. De wet van 2 augustus 1963 tot vastlegging van de taalgrens creëerde een verbeterde opvolger van de commissie van 1932: de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, met een nieuw statuut en een gewijzigde werking. Om de tweede bevoegdheid, die voor de veiligheid en de bescherming van de burgerbevolking te stofferen, kwam het Commissariaat-generaal voor de Passieve Luchtbescherming, in 1935 opgericht bij het Ministerie van Landsverdediging, in 1936 bij Binnenlandse zaken. Van 1939 tot 1943 behoorde het terug bij Landsverdediging, maar in 1943 kwam het Commissariaat opnieuw bij Binnenlandse zaken. Het werd in 1947 geliquideerd. In 1944-1945 was een Hoog Commissariaat voor de Bescherming van de Burgerbevolking opgericht in de schoot van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Het was belast met de promotie en de coördinatie van de diensten die de bevolking moesten bijstaan en beschermen tegen de luchtaanvallen. De taak burgerbescherming bleef bij Binnenlandse zaken en werd een volwaardige administratie in 1958 (wet van 29 maart 1958 en KB van 19 april 1958).

In 1951 voorzag het organogram vier besturen:

- algemene diensten, Raad van State, taalgeschillen en gemeentepensioenen
- provincie- en gemeentezaken
- provincie- en gemeentefinanciën
- verkiezingszaken, algemene rijkspolitie, militie en burgerlijke veiligheid

Het organogram werd steeds complexer. In 1955 had men een afzonderlijk bestuur voor de intercommunale verenigingen en gemeentebedrijven en een voor de burgerbescherming. Vanaf 1964 waren er behalve het Secretariaat-generaal en de algemene diensten, volgende geledingen:

- een Algemene directie van de nationale zaken waartoe onder meer de algemene rijkspolitie, verkiezingszaken, bevolkingsregisters en militaire begraafplaatsen, militie en militievergoedingen behoorden
- een Algemene directie van de voogdij over regionale en lokale besturen
- een Algemene directie van de bescherming van de burgerbevolking
- de Vaste Commissie voor Taaltoezicht

In 1971 waren dit behalve het Secretariaat-generaal en algemene diensten:

- een Algemene directie van de nationale zaken
- een Algemene directie van de regionale en lokale instellingen
- een Algemene directie van het financiële beleid van de regionale en lokale instellingen
- een Bestuursdirectie van het personeel van de regionale en lokale instellingen
- een Bestuursdirectie van de openbare bedrijven

- een Algemene directie van de civiele bescherming
- de Vaste Commissie voor Taaltoezicht

In 1977 werd de Directie van de algemene rijkspolitie, die een onderdeel was van de Algemene directie van de civiele bescherming, een afzonderlijke Bestuursdirectie van de algemene rijkspolitie.

De wetten tot hervorming van de instellingen (8 en 9 augustus 1980) en de besluiten om personeel naar de gemeenschappen over te hevelen (1981), hadden ingrijpende gevolgen voor het ministerie. Alle bevoegdheden die betrekking hadden op de uitoefening van het administratief toezicht, behoorden voortaan aan de gemeenschappen en gewesten. De directies van de regionale en lokale instellingen, van hun financieel beleid en personeel alsook van de openbare bedrijven, verdwenen dan ook. Enkel over de negen Duitstalige gemeenten behield het departement het administratief toezicht. Wat aan bevoegdheden ten overstaan van de ondergeschikte besturen restte, werd samengevoegd tot een Bestuursdirectie van de provinciale en lokale instellingen. Behalve het Secretariaat-generaal en de Bestuursdirectie van de algemene diensten telde het ministerie nog de Algemene directie van de wetgeving en van de nationale instellingen, de Algemene directie van de civiele bescherming, de Bestuursdirectie van de algemene rijkspolitie en de Bestuursdirectie van de diensten van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.

Met ingang van 1 oktober 1984 was er een Ministerie van Binnenlandse zaken en van het openbaar ambt (KB van 25 juni 1984). Dit bracht een nieuwe directie mee, de Algemene directie voor selectie en vorming. Een andere eenheid, het Coördinatie- en Crisiscentrum van de Regering / Centre gouvernemental de Coördination et de Crise (CGCCR), werd opgericht in de schoot van het departement Binnenlandse zaken door het KB van 18 april 1988. De wet van 18 juli 1991 demilitariseerde de Rijkswacht. Voortaan was het vooral de minister van Binnenlandse zaken die het korps beheerde (zie hieronder), dat toch ook gedeeltelijk beheerd werd door het Ministerie van Justitie (in het kader van zijn opdrachten inzake gerechtelijke politie). Een volgende belangrijke wijziging was de overheveling met ingang van 1 januari 1994 van de bevoegdheid van de geïmmigreerde bevolking. Dit bracht de overdracht mee van de Dienst vreemdelingenzaken, van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en van de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen naar het Ministerie van Binnenlandse zaken en ambtenarenzaken. Bij KB van 7 mei 1992 was de term openbaar ambt immers vervangen door ambtenarenzaken. De bevoegdheden die tot Ambtenarenzaken behoorden, werden ondergebracht in een Dienst van algemeen bestuur en in de Algemene directie voor selectie en vorming. In 1995 werd dan een afzonderlijk Ministerie van Ambtenarenzaken opgericht (KB van 6 oktober 1994 (zie het desbetreffende hoofdstuk in dit boek). De opschorting van de militaire dienstplicht in 1994, liet eveneens sporen na. Ingevolge initiatieven op het vlak van het veiligheidsbeleid namen de opdrachten van de rijkspolitie sterk toe. Ze werd dan ook een Algemene directie van de rijkspolitie (KB van 22 april 1991). Die hervormde administratie werd ook belast met de goede toepassing van de wet op de private beveiligings- en bewakingsfirma's (wet van 10 april 1990). Ze is ook verantwoordelijk voor de organisatie van het beroep van privé-detective (wet van

19 juli 1991). Het begin van de jaren 1990 werd ook gekenmerkt door een grotere coördinatie van het beheer van de politie op nationaal niveau en door de stimulering van de bevoegde autoriteiten op lokaal niveau. Bij KB van 12 maart 1993 werd een Vast Secretariaat voor Preventiebeleid opgericht. De toevoeging van een staatssecretaris voor de Veiligheid aan de minister van Binnenlandse zaken illustreert de toegenomen aandacht voor de veiligheid. Eind 1995 was de structuur van het ministerie dan ook als volgt:

- het Secretariaat-generaal waartoe het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid behoort
- de Algemene directie van de wetgeving en van de nationale instellingen (met onder meer de Dienst van het rijksregister en bevolking)
- de Algemene directie van de civiele bescherming
- de Algemene directie van de algemene rijkspolitie
- de Algemene directie van de dienst vreemdelingenzaken
- het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen
- de Vaste Beroepscommissie voor Vluchtelingen
- de Bestuursdirectie van de diensten van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht

Het Lambermontakkoord van 2001 heeft tot enkele belangrijke veranderingen geleid. Zo werden de gemeente- en de provinciewet naar de gewesten overgeheveld (net als de wetgeving m.b.t. de lokale verkiezingen).

Kort na de hervorming van de federale administratie van 2002 (het Copernicusplan) werden alle afdelingen van het Ministerie van Binnenlandse zaken ondergebracht in de Federale Overheidsdienst (FOD) Binnenlandse Zaken. Eind 2008 ziet de hoofdstructuur van de FOD Binnenlandse zaken er als volgt uit (die situatie is zo goed als ongewijzigd sinds 2003):

- De coördinatie- en ondersteuningsdiensten van de Voorzitter van het Directiecomité: Coördinatiecel van de Voorzitter (Juridische dienst, Sociale dienst, Logistieke diensten, Internationale cel, Centrale cel voor informatie en communicatie), Stafdienst personeel en organisatie, Stafdienst begroting en beheerscontrole, Stafdienst informatie- en communicatietechnologie
- Algemene directie civiele veiligheid
- Algemene directie instellingen en bevolking
- Algemene directie veiligheid en preventie
- Algemene directie crisiscentrum
- Algemene directie vreemdelingenzaken
- Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen
- Raad voor Vreemdelingenbetwistingen
- Federaal Kenniscentrum voor de Civiele Veiligheid (een Belgische staatsdienst die afzonderlijk wordt beheerd)

Vijftien jaar na de oprichting wordt het Coördinatie- en Crisiscentrum van de Regering een algemene directie die volledig onder de FOD Binnenlandse zaken valt (het centrum viel tussen 1988 en 2003 onder de Algemene directie civiele veiligheid). We wijzen er nog op dat de Vaste Commissie voor Taaltoezicht bij de Algemene directie instellingen en bevolking en het Vast Secretariaat voor Preven-

tiebeleid bij de Algemene directie veiligheid en preventie werd ondergebracht (sinds 2006 heet de afdeling “Directie lokale integrale veiligheid”).

Verder willen we hier nog aan toevoegen dat de provinciegouverneurs in hun hoedanigheid van commissarissen van de federale regering de opdracht hebben om de federale reglementering uit te voeren en toe te passen, vooral dan met betrekking tot de civiele veiligheid en de noodplannen, de politionele veiligheid en de openbare orde, de voogdij over de lokale politie, de wapenwetgeving, de brandweerdiensten en de behandeling van dossiers m.b.t. rampen.

6.2.2. *Federale politie*

Sinds het Octopusakkoord betreffende de hervorming van de politiediensten, en de omzetting van dat akkoord in de wet van 7 december 1998, is de politie op federaal en lokaal niveau geïntegreerd en gestructureerd. De vroegere Rijkswacht, de gemeentepolitie en de gerechtelijke politie (bij de parketten) bestaan niet meer. Hoewel de twee organisatieniveaus nauw met elkaar verbonden zijn, werken ze toch autonoom en hangen ze van verschillende gezagsdragers af. De administratieve politieopdrachten worden uitgevoerd door de burgemeesters, de provinciegouverneurs (vooral via de lokale politie) en de minister van Binnenlandse zaken (vooral via de federale politie), terwijl de gerechtelijke opdrachten (van de lokale en van de federale politie) onder de verantwoordelijkheid van de procureurs des Konings, het federale parket, het college van de procureurs-generaal en uiteindelijk van de minister van Justitie vallen.

De federale politie bestaat sinds 1 januari 2001. Zij staat in voor gespecialiseerde politiefuncties, voor de supralokale opdrachten en voor de ondersteuning van de lokale politie. Zij voert operationele activiteiten (vooral dan de verkeerspolitie, de scheepvaartpolitie en de gerechtelijke politie) en administratieve diensten uit (zoals onder meer human resources en het beheer van de materiële middelen).

De lokale politie voert de basisopdrachten uit: het werk in de wijken, het onthaal, de interventies, de politionele begeleiding van slachtoffers, het lokale spuurwerk en de handhaving van de openbare orde.

Raadpleeg het hoofdstuk “Ministerie van Landsverdediging” voor meer informatie over de vroegere Rijkswacht. Voor meer informatie over de vroegere gerechtelijke politie kan men terecht bij het hoofdstuk over de FOD Justitie en over de huidige lokale politie (de vroegere gemeentepolitie) bij dat over de gemeenten en provincies.

De federale politie is in 2007 als volgt georganiseerd:

- Commissariaat-generaal
- Algemene directie bestuurlijke politie
- Algemene directie gerechtelijke politie
- Algemene directie ondersteuning en beheer

6.3. *Archieven*

6.3.1. *Departement Binnenlandse zaken*

Al de hierna vermelde archieven berusten op het Algemeen Rijksarchief (<http://arch.arch.be>). De archieven die in principe raadpleegbaar zijn beschikken

over een toegang of een inventaris, zoals hieronder aangegeven (tenzij expliciet anders vermeld).

RECHTSVOORGANGERS

Wat betreft de archieven van de rechtsvoorgangers van het Ministerie van Binnenlandse zaken, vermelden we die van het “Commissariat de l’Intérieur” (1813-1818):

ANTOINE (F.). *Inventaire des archives du Commissariat général de l’Intérieur (1813-1818)*. Brussel, 2006.

DIRECTIE EN ALGEMENE DIENSTEN – DIRECTIERAAD EN ALGEMEEN SECRETARIAAT

Een volledig overzicht van de koninklijke besluiten afkomstig van de afdeling Provinciale aangelegenheden, burgerwacht en militie van het departement Binnenlandse zaken is beschikbaar:

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Overzicht van de koninklijke besluiten neergelegd door het Ministerie van Binnenlandse zaken. (Provincie- en gemeentezaken, burgerwacht en militie, benoemingen)*. Brussel, 2003 (Toegangen in beperkte oplage).

Een storting betreffende de koninklijke besluiten van de periode 1956-1989 werd verricht eind 2003. Binnenkort wordt er een gedetailleerde inventaris van opgemaakt.

DEPOORTERE (R.). *Inventaire des archives du Ministère de l’Intérieur. Première série (ancien fonds)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

Dit bestand bevat onder andere 19e-eeuwse dossiers aangaande burgerwacht, militie, openbare veiligheid. Men treft er informatie aan in verband met de financiële situatie van provincies en gemeenten evenals dossiers uit de jaren 1930 van de Centrale Dienst voor Statistiek. De dossiers van de Administratie van de provinciale en lokale instellingen (1830-1918) zijn uit de oorspronkelijke overdrachtslijst overgeheveld. Voor de recentere periode (1919-1970), zijn de toegangen op de series (administratief toezicht op) gemeentegoederen en gemeentepersoneel in voorbereiding. Van deze administratie bevinden zich nog heel wat bescheiden op het Algemeen Rijksarchief, maar ze zijn ongeklasseerd.

Het Algemeen secretariaat van het ministerie heeft in 1993 archieven gestort over de periode 1938-1956:

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Neerlegging 1993. Algemeen Secretariaat (ca. 1938-1956)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

Dit fonds bevat enkele interessante dossiers betreffende allerlei onderwerpen: een algemeen dossier «epuratie» uit de periode 1945-1956, een over de voorbereiding van de passieve luchtbescherming rond 1943-1944 en ten slotte een dossier met algemene nota’s van de Directieraad (1938-1953).

Betreffende het personeel van het ministerie werd tot nog toe slechts één fonds geïnventariseerd:

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Neerlegging 1993. Personeel (ca. 1912-1974)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

Dit fonds bevat onder meer interessante informatie over het personeelsbeheer tijdens de Londense periode tussen 1941 en 1945 maar ook over het kader van het algemene personeel in de jaren 1928-1961 en ten slotte dossiers betreffende beroep op of adviezen van de Raad van State inzake statuut en kader van het personeel (1945-1974).

DIENST PROTOCOL, EER EN VOORRANG

De Dienst protocol (of Dienst eer en voorrangsbewijzen) legde meerdere malen neer:

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Neerlegging 1994. Dienst protocol, eer en voorrang*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Neerlegging 1993. Dienst protocol, eer en voorrang (1815-1987)*. Brussel, 1998 (Toegangen in beperkte oplage).

In de eerste neerlegging gaat het vooral om vereremerkten. De tweede bevat dossiers betreffende het organiseren van nationale feesten en plechtigheden en het waken over de protocollaire regels.

Gelegenheidsuitspraken naar aanleiding van koninklijke huwelijken, geboorten, overlijdens, eerste steenleggingen, enz. vindt men in:

PAGNOUL (A.-M.). *Adresses aux rois et procès-verbaux d'événements officiels marquants (1834-1921)*. Brussel, 1989 (Toegangen in beperkte oplage).

DIENST VERKIEZINGSZAKEN

De stukken met betrekking tot de verkiezingen afkomstig van het Beheer van provincie- en gemeentezaken en van het Beheer van de verkiezingszaken en de militia worden ontsloten door de inventaris van:

PAGNOUL (A.-M.). *Ministère de l'Intérieur. Affaires électorales (1830-1919). Inventaire*. Brussel, 1972 (herziene en aangevulde uitgave door VLEESCHOUWERS (C.), BOURMANNE (C.) in 2000).

In deze inventaris treft men wetgeving, instructies, statistieken, rapporten, klachten, kiezerslijsten, enz. aan, kortom alles wat met de theoretische en praktische aspecten van de verkiezingen te maken heeft, maar niet de uitslagen zelf. Een aanvulling vindt men in:

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Neerlegging 1993. Verkiezingszaken (ca. 1834-1967)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

Ook van verkiezingszaken berust nog niet geklasseerd archief op het Algemeen Rijksarchief. De Directie van de verkiezingen en van de bevolking op het Ministerie van Binnenlandse zaken beheert een serie "dossiers verkiezingsuitslagen". Inzake de verkiezingen van 1949:

DE BOCK-DOEHAERD (R.). *Inventaire des procès-verbaux de dépouillement des élections législatives de juin 1949*. Brussel, 1994.

Een laatste storting betreft de archieven van het nationaal register voor de periode 1950-2000 (dienst die nu afhangt van de Algemene directie instellingen en bevolking). Het bestand wordt binnenkort geïnventariseerd.

DIENST WETGEVING

Enkele archiefdocumenten betreffende het Comité voor Wetgeving van het departement werden gestort in 2005. Het betreft processen-verbaal van vergaderingen voor de periode 1885-1908. Die documenten zijn raadpleegbaar onder voorwaarden. In 2003 werden twee bestanden gestort. Ze betreffen wetgevende documenten over de geldinzamelingen voor tombola's en over de kansspelen. Ze zijn nog niet geïnventariseerd.

MILITIE, GEWETENSBEZWAARDEN

In 2003 werden verschillende stortingen verricht, voornamelijk over de gewetensbezwaarden tijdens de periode 1950-1990. Men vindt er algemene informatie over het statuut en de organisatie alsook individuele dossiers. Een klein deel heeft betrekking op de organisatie van de dienstplicht. Dit bestand is nog niet geïnventariseerd.

CIVIELE BESCHERMING – VEILIGHEIDS- EN PREVENTIEBELEID – CRISISCENTRUM

Archiefreksen afkomstig van de vroegere administratie van de Civiele Bescherming (de huidige Algemene Directie van de Civiele Veiligheid) en van de Algemene Rijkspolitie (de huidige Algemene directie Veiligheid en Preventie) – onder meer betreffende het Vast Secretariaat voor Preventiebeleid – maakten het voorwerp uit van stortingen tussen het einde van de jaren 1990 en 2004. Eerst en vooral zijn bescheiden neergelegd van diverse gewestelijke Diensten voor de passieve luchtbescherming, die actief waren kort voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog. In 2003 worden individuele fiches van de Commissariaat-generaal van de Luchtbescherming (“PAP”) neergelegd door de Algemene Directie Civiele veiligheid betreffende de periode 1940-1945. Aan de toegang wordt gewerkt. Het archief van het Hoofdbestuur van de passieve luchtbescherming blijkt echter volledig spoorloos. Een deel van die archieven is toegankelijk dankzij volgend werk:

MARECHAL (G.). (...). *Civiele Bescherming (ca. 1973-1984)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

Een omvangrijke massa archieven afkomstig van de AD Civiele veiligheid maakt momenteel het voorwerp uit van een schiftingsoperatie die in de komende jaren zal uitmonden in een storting. Het gaat over vergoedingsdossiers voor oorlogsschade (beide wereldoorlogen), zowel voor publieke als private bezittingen, alsook betreffende Belgisch Congo. Die storting heeft ook betrekking op de vergoedingsdossiers voor rampen (wet van 12 juli 1976). Voor meer informatie

over de AD Civiele veiligheid (voorheen Civiele bescherming) en over de Algemene directie Veiligheid en Preventie (voorheen Algemene Rijkspolitie), zie:

SOYEZ (S.). *Service public fédéral Intérieur. Direction générale de la Sécurité civile: Tableau de tri des archives 2007*. Brussel, 2008.

SOYEZ (S.). *Service public fédéral Intérieur. Direction générale de la Sécurité et de la Prévention: Tableau de tri des archives 2008*. Brussel, 2008.

Die publicaties bevatten een historisch overzicht, een beschrijving van de evolutie van structuur en bevoegdheden (met inbegrip van de verschillende commissies die ervan afhingen), alsook een systematische beschrijving van de archiefreeksen (onder meer zij die op termijn gestort zullen worden in het Algemeen Rijksarchief). De archiefselectielijsten van de andere onderdelen van de FOD Binnenlandse zaken zullen binnenkort gepubliceerd worden. In 2009 zijn de AD Instellingen en bevolking en het Crisiscentrum aan de beurt zijn.

PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE AANGELEGENHEDEN

Van de bescheiden betreffende de bevoegdheid provincie- en gemeentefinanciën zijn volgende neerleggingen geïnventariseerd:

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Neerlegging 1993. Provincie- en gemeentefinanciën (ca. 1912-1965)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

MARECHAL (G.). *Ministerie van Binnenlandse zaken. Provincie- en gemeentefinanciën [1995]*. Brussel, 1996 (Toegangen in beperkte oplage).

Het eerste bestand bevat vooral bescheiden inzake commissies en fondsen, zoals het Fonds der Gemeenten, het Fonds der Provinciën en het Gemeentefonds voor Openbare Onderstand. In de tweede neerlegging vinden we onder meer dossiers gevormd ten tijde van het Algemeen Commissariaat voor de Provincie- en Gemeentefinanciën, opgericht bij besluit van 30 november 1940 en opgeheven bij besluitwet van 5 mei 1944, maar ook dossiers die een ruimer gebied bestrijken.

Toegankelijk maar niet raadpleegbaar omwille van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer is de serie “provincie- en gemeentezaken” (periode 1945-1960). Ze bevat immers de namen van personen van wie een epuratiedossier is opgemaakt.

De archieven betreffende het beheer en de organisatie van de directie voor lokale zaken (centraal dossier) tussen 1950 en 2002, betreffende de benoeming van de burgemeesters in de periode 1914-1975 alsook betreffende het gemeenten en het provinciefonds (1900-1980) werden nog niet geïnventariseerd.

De archieven betreffende de octrooien (1828-1856) werden onlangs wel geïnventariseerd:

DEVOLDER (K.). *Inventaris van het archief van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Octrooien (1828-1856)*. Brussel, 2006.

Verder waren er neerleggingen van bescheiden met betrekking tot de fusies van gemeenten in de 19e en 20e eeuw, die aangevuld werden met stortingen in 2003 en 2004. Die archieven werden onlangs geïnventariseerd en betreffen niet

alleen de grote fusieoperatie van 1977 maar ook de meeste gemeentelijke grenswijzigingen sinds 1830. Zie:

SOYEZ (S.). *Inventaire des archives du Ministère de l'Intérieur. Administration des Affaires provinciales et communales: Fonds « Fusion des communes »*. Brussel, 2008.

DIENST VREEMDELINGENZAKEN EN VOORGANGERS

Archief van de Vreemdelingenpolitie werd neergelegd toen deze bevoegdheid nog tot het Ministerie van Justitie behoorde. De algemene dossiers zijn toegankelijk door:

VERVAECK (S.). *Inventaire des archives du Ministère de la Justice. Administration de la Sûreté publique (Police des étrangers). Dossiers généraux (Régime français-1914). (Met Nederlands voorbericht)*. Brussel, 1968.

Het leeuwendeel van het bestand wordt ingenomen door dossiers afkomstig van de vreemdelingenpolitie. Men treft er wetgeving en instructies aan evenals dossiers betreffende migranten, politieke vluchtelingen, bedelaars, nomaden, landlopers, uitwijzingen, enz. De inventaris bevat tevens dossiers met betrekking tot rellen, stakingen, de Frans-Duitse oorlog en de Commune. Een tweede inventaris zag inmiddels het licht:

PLISNIER (F.). *Inventaire des archives du Ministère de la Justice. Administration de la Sûreté publique (Police des étrangers). Dossiers généraux: deuxième versement 1930-1960 [1814-1986]*. Brussel, 2008.

Op het belang van dit archief gaat volgend werk uitgebreid in:

VERVAECK (S.). *Gids voor sociale geschiedenis. Bronnen voor de studie van immigratie en emigratie. Hedendaagse tijden. Deel I. Archiefbronnen bewaard in het Algemeen Rijksarchief*. Brussel, 1996, p. 12-25.

Naast deze algemene dossiers beschikt het Rijksarchief over een reeks persoonlijke dossiers die per vreemdeling werden opgesteld, namelijk de nrs. 69 tot 500.000 en een tweede serie tot het nr. 999.999. Niet alle dossiers zijn evenwel bewaard. Er zijn alfabetische steekkaarten van de eerste serie en van de tweede serie tot de naam Kab. Deze steekkaarten zijn vrij raadpleegbaar op microfilm. Een overzicht vindt men in:

BOON (B.), DEPOORTERE (R.). *Ministère de la Justice. Service de la Police des étrangers. Inventaire des microfilms du fichier des dossiers individuels*. Brussel, 1997.

Van de overige steekkaarten bestaan microfiches. De dossiers die honderd jaar geleden geopend zijn, zijn vrij raadpleegbaar. In 1998 zijn dit de dossiers met een nummer lager dan 641.699, nummer dat jaarlijks aangepast wordt. Jongere dossiers kunnen worden ingezien met toelating van de Algemeen Rijksarchivaris. Over deze individuele dossiers en de toegangen zie VERVAECK (S.). *Gids voor sociale geschiedenis, op. cit.*, p. 25-31. Naast inlichtingen over de activiteiten van de betrokkenen bevatten sommige van deze dossiers “bezwarende documenten” zoals brochures, vlugschriften en dagbladen die haast onvindbaar zijn geworden.

Het is duidelijk dat men hier zowel voor de sociale geschiedenis als voor de geschiedenis van de arbeidersbeweging zijn gading kan vinden.

ONDERWIJS

Van alle onderwijsarchieven geproduceerd door het Ministerie van Binnenlandse zaken beschikt momenteel twee derden over een inventaris.

Voor de bewaarscholen en het lager en normaalonderwijs (1846-1912), zie:

VLEESCHOUWERS (C.), POLART (M.-T.). *Ministère de l'Intérieur. Enseignements gardien, primaire et normal: registres*. Brussel, 1994.

Men vindt er voornamelijk informatie over de begrotingen en de uitgaven alsook enkele jaarlijkse rapporten van de provinciale inspecteurs.

Voor de schoolkolonies tijdens de Eerste Wereldoorlog, zie:

AMARA (M.). *Inventaire des archives du Ministère de l'Intérieur au Havre relatives aux Colonies scolaires belges en France et en Suisse 1914-1919*. Brussel, 2008.

COMMISSIES

Het archief van de commissie belast met de uitvoering van de wet van 1 mei 1842 (wet op de vergoeding voor de schade geleden ten gevolge van de krijgsverrichtingen bij de Belgische Omwenteling) heeft als toegang:

COSEMANS (A.). *Exécution de la loi du 1er mai 1842*. Brussel, 1988 (Toegangen in beperkte oplage).

Dit bestand laat toe zich een idee te vormen van de omvang van de schade en van het wetgevende werk inzake de vergoeding gedurende de eerste 12 jaar van het onafhankelijke België.

Een neerlegging van beperkte omvang van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht is toegankelijk door:

MARECHAL (G.). (...). *Vaste Commissie voor Taaltoezicht (ca. 1933-1961)*. Brussel, 1995 (Toegangen in beperkte oplage).

Van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht worden de jaarverslagen gepubliceerd door het Parlement. In zijn hoger vermelde studie gaat Bob Ruys gedetailleerd op deze jaarverslagen in.

De archieven van de Nationale Erkentelijksheidscommissie (1945-1955) bevinden zich in het ARA maar werden nog niet geïnventariseerd.

DIENST DER VERWOESTE GEWESTEN

NOTEBAERT (A.) NEUMANN (C.), VANDEN EYNDE (W.). *Inventaire des archives de l'Office des Régions dévastées – Inventaris van het archief van de Dienst der Verwoeste Gewesten*. Brussel, 1986-1995, 8 dln.

Voor de index met de namen van gemeenten, architecten, ondernemers en eigenaars, moet men het eerste deel van de inventaris uit 1986 raadplegen; de beschrijving van de archieven zelf bevindt zich in de zeven overige delen.

ARCHIEVEN BEWAARD DOOR DE FOD ZELF

De archieven die zich in het Ministerie van Binnenlandse zaken zelf bevinden, worden er in de onderscheiden directies bewaard. Zij vallen onder toepassing van art. 11 van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur. In principe zijn al de bestuursdocumenten openbaar, behalve als er een uitzonderingsgrond vervat in art. 6 van de wet kan worden ingeroepen om de inzage te weigeren. De directiehoofden beoordelen de aanvragen. De Algemene directie veiligheid en preventie (voormalige Algemene rijkspolitie) wijst erop dat materies zoals de handhaving van de openbare orde, internationaal terrorisme en nucleaire veiligheid bij voorbaat uitgesloten zijn. Dossiers van de Algemene directie van de dienst vreemdelingenzaken, die zich nog op de dienst bevinden, zijn van raadpleging uitgesloten. Over informatie rond de raadpleging van de archieven en de ervaringen van archivariissen met de archieven op het departement zelf, zie:

MARECHAL (G.). Het Ministerie van Binnenlandse zaken, in *Inspecties en selectie.*

Handelingen van de studiedag gehouden te Brussel op 20 mei 1997. Brussel, 1998, p. 15-23.

ANTOINE (F.). *Rapport de synthèse sur la mission de surveillance effectuée au Service public fédéral Intérieur de juin 2003 à mars 2007.* Brussel, 2008.

6.3.2. Federale politie

Sinds 1 januari 2001 bewaart de federale politie niet alleen de eigen archieven, maar ook archieven die ze van haar rechtsvoorgangers heeft geërfd, zoals de Rijkswacht, de gerechtelijke politie, het Centraal Onderzoeksbureau, de scheepvaartpolitie, de luchtvaartpolitie, de spoorwegpolitie en ook de Algemene Politie Steundienst. Ze bewaart nog altijd een aantal zeer oude archieven, die teruggaan tot in de 19^e eeuw, met name de stamboekregisters van vroegere rijkswachters, reglementen van het leger of de Rijkswacht (1937-1992). Uit het begin van de 20^e eeuw bewaart de federale politie ook de processen-verbaal van de vergaderingen van de Raad van Bestuur van de School voor Criminologie en Criminalistiek. In het kader van de follow-up van georganiseerde diefstallen en kunst-diefstallen bevat het archief trouwens een aantal processen-verbaal van gestolen kunst die teruggaan tot 1934. Wat de internationale samenwerking betreft, bewaart de federale politie sinds 1946 ook de dossiers van de algemene vergaderingen van “Interpol”. Bepaalde andere specifieke dossiers, met een gevoelige inhoud of over markante feiten, worden bewaard tot het onderzoek is afgerond (zoals dat van de Bende van Nijvel bijvoorbeeld). Die kunnen dus niet meteen worden geraadpleegd (verjaringsstermijn).

Het onderzoeks- en documentatiecentrum van de federale politie (een erfenis van de vroegere Rijkswacht) bewaart ook permanente nota's over het beheer van dit korps die teruggaan tot 1864, nota's van de Rijkswacht (1918-1984), protocolakkoorden, dossiers over de administratieve loopbaan van officieren en ander personeel (vanaf het begin van de jaren 1970).

Dit centrum bewaart ook talloze publicaties over het thema “politie”, zoals de *Revue de la Gendarmerie – Tijdschrift van de Rijkswacht* (sinds 1961), infobladen van de Rijkswacht (sinds 1964) en het *Journal des Unités* (sinds 1957).

Raadpleeg de volgende werken voor meer informatie over de federale politie na 2001 en over de archieven die ze produceert (en die ze van haar rechtsvoorgangers in bewaring heeft):

JACQUEMIN (M.). *Archives de la Police fédérale: tableau de tri 2008*. Brussel, 2008.

Raadpleeg de volgende inventaris voor de gerechtelijke politie (zie het hoofdstuk over de FOD Justitie in dit werk):

DEPOORTERE (R.). *Inventaire des archives du Commissariat général de la police judiciaire. Dossiers du service de la Documentation. Versement 2000*. Brussel 2001.

Dit instrument geeft toegang tot allerlei informatie over de geschiedenis en de organisatie van de gerechtelijke politie (syntheserapporten, technische verslagen, werknota's, processen-verbaal van vergaderingen, statistieken en omzendbrieven van ministers en gerechtelijke overheden), maar ook tot algemene documenten, zoals conferentieverslagen, artikelen uit tijdschriften over de politie en criminologie en krantenknipsels.

6.4. Publicaties

Bulletin administratif du Ministère de l'Intérieur. Brussel, 1830-1884.

Bulletin du Ministère de l'Intérieur et de l'Instruction publique. Brussel, 1884-1907.

Bulletin du Ministère de l'Intérieur et de l'Agriculture. Brussel, 1908-1910.

Bulletin du Ministère de l'Intérieur. Brussel, 1911-1921.

Bulletin du Ministère de l'Intérieur et de l'Hygiène. Bulletin van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Volksgezondheid. Brussel, 1922-1931.

Bulletin du Ministère de l'Intérieur. Bulletin van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Brussel, 1932-1960.

Publiceert de wetten, besluiten en onderrichtingen. Vanaf 1960 werd deze taak gedeeltelijk overgenomen door de hierna volgende publicatie. Deze beperkt zich echter niet uitsluitend tot instructies uitgaande van het Ministerie van Binnenlandse zaken:

UGA moniteur. Wetten, besluiten en onderrichtingen van belang voor de gemeentelijke administratie. Moniteur UGA. Lois, arrêtés et instructions qui intéressent les administrations communales. Kortrijk, 1952-.

Nuttig om weten is dat in de bibliotheek van de Algemene inspectie van de informatie, als vervolg op het *Bulletin* een serie *Rondzendbrieven en aanschrijvingen / Circulaires et dépêches*, voor de periode 1960-1983 te raadplegen is. De stukken zijn geordend per bestuur. Vanaf 1972 wordt bovendien een *Repertorium van de handelingen van het Ministerie van Binnenlandse zaken* opgemaakt. Het bevat de wetten en besluiten verschenen in het *Belgisch Staatsblad*, al dan niet in het *Staatsblad* verschenen omzendbrieven, allerhande stukken en tabellen. Deze laatste zijn chronologische en systematische overzichten. Verder zijn er dossiers die rond belangrijke wetten worden gevormd en die bestaan uit ingebonden offi-

ciële bescheiden. De band rond de wet op de Rijkswacht van 1991 bevat bijvoorbeeld de wetsontwerpen, de parlementaire bescheiden en de uiteindelijke wet.

Bulletin de l'administration du service de santé et de l'hygiène. Brussel, 1893-1935.

Publiceert wetten, besluiten en onderrichtingen evenals verslagen van de Hogere Gezondheidsraad en de Provinciale Medische Commissies. Wordt vervolgd door het *Bulletin van het Ministerie van Volksgezondheid. Tableau général du commerce de la Belgique avec les pays étrangers pendant les années 1831-1840.* Brussel, 1836-1842. Wordt vervolgd door *Tableau général du commerce avec les pays étrangers* (een publicatie van het Ministerie van Financiën).

Rapports triennaux sur la situation de l'instruction primaire en Belgique présentés aux Chambres législatives par le ministre de l'Intérieur 1843-1927/1929. Brussel, 1847-1931.

Rapports triennaux sur l'état de l'enseignement moyen en Belgique présentés aux Chambres législatives par le ministre de l'Intérieur 1852/1854-1909/1911. Brussel, 1853-1913.

Rapports triennaux sur la situation de l'enseignement supérieur donné aux frais de l'État présentés aux Chambres législatives par le ministre de l'Intérieur 1849/1852-1922/1924. Brussel, 1853-1929.

Sinds 1907 hoort het onderwijs bij het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten zodat deze rapporten niet meer door de minister van Binnenlandse zaken worden voorgedragen.

Rapports des Commissions Médicales Provinciales sur leurs travaux. Brussel, 1859-1914.

Élections législatives. Résultats des élections du Wetgevende verkiezingen. Uitslagen der verkiezingen van Brussel, 1920-.

Verstrekt gegevens op arrondissementeel, provinciaal en landelijk vlak. Vermeldt onder meer het aantal toe te kennen zetels, het aantal geldige stemmen, het aantal stemmen per partij, het aantal lijststemmen, het aantal stemmen per kandidaat en de verdeling van de zetels. Verschaft ook gegevens met betrekking tot de verkiezing van de provinciale en gecoöpteerde senatoren. Voor de jaren 1892-1914 kan men de verkiezingsuitslagen, tot op het niveau van de arrondissementen, terugvinden in het *Bulletin* van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Vanaf de verkiezingen van 1961 tot en met 1981 verschenen de verkiezingsuitslagen in afzonderlijke verkiezingsbrochures, type gestencilde lijsten. Vanaf 1985 zijn het volwaardige publicaties. Het Ministerie van Binnenlandse zaken publiceerde wetboeken met betrekking tot de verkiezingen, de dienstplicht, de gemeentecomptabiliteit, enz. Het gaf eveneens wetboeken uit die de administratieve basiswetten verzamelen. Momenteel nemen privé-firma's het publiceren op zich.

Enkele voorbeelden van niet-periodieke uitgaven:

Statistiques comparatives des octrois communaux de Belgique pendant les années 1828, 1829, 1835 et 1836. Brussel, 1839.

Rapport décennal présenté aux Chambres législatives, le 28 janvier 1842, par le ministre de l'Intérieur sur l'état de l'instruction primaire en Belgique 1830-1840.

Précédé d'un exposé de la législation antérieure à 1830 et suivi du texte des lois, arrêtés et circulaires de 1814 à 1840. Brussel, 1842.

Rapport présenté aux Chambres législatives le 1er mars 1843 par le ministre de l'Intérieur sur l'état de l'instruction moyenne en Belgique. Précédé d'un exposé de la législation antérieure à 1830 et suivi du texte des lois, arrêtés et circulaires de 1815 à 1842. Brussel, 1843.

Rapports sur l'état de l'instruction moyenne en Belgique, présentés aux Chambres législatives par le ministre de l'Intérieur 1842-1848. Brussel, 1843-1849.

Rapport présenté aux Chambres législatives le 30 avril 1842 par le ministre de l'Intérieur sur l'état de l'enseignement supérieur en Belgique. Brussel, 1842.

Rapport présenté aux Chambres législatives le 6 avril 1843 par le ministre de l'Intérieur sur l'état de l'instruction supérieure en Belgique. Brussel, 1844, 2 dln.

Enquête sur la condition des classes ouvrières et sur le travail des enfants. Brussel, 1846-1848, 3 dln.

Enquête sur les conditions de travail des femmes et des enfants dans les manufactures. Rapport présenté aux Chambres législatives par le ministre de l'Intérieur. Brussel, 1860.

Documents relatifs au travail des enfants et des femmes dans les manufactures, les mines, etc. État de la question en Belgique et à l'étranger. Brussel, 1871-1874, 2 dln.

Nouveaux documents relatifs au travail des femmes et des enfants dans les manufactures, les mines etc. État de la question en Belgique et à l'étranger. Brussel, 1874.

Enquête sur les habitations ouvrières. Brussel, 1886-1888, 2 dln.

Situation financière des communes en 1865 et en 1875. Brussel, 1883.

Voor de statistische publicaties gerealiseerd door de voorlopers van het NIS en de Centrale Commissie voor Statistiek verwijzen we naar het deel met betrekking tot de uitgaven van het NIS.

De FOD Binnenlandse zaken beschikt sinds 2008 over een Federaal Kenniscentrum voor de civiele veiligheid die onder meer de organisatie van een documentatiecentrum beoogt, alsook de verspreiding van informatie over dat onderwerp (zie www.civieleveiligheid.be).

Zeer veel studierapporten, boeken en brochures worden uitgegeven in opdracht van de Algemene directie van de algemene rijkspolitie (huidige Algemene directie veiligheid en preventie). Dit geldt ook voor twee tijdschriften die in beide landstalen worden uitgegeven, namelijk :

Politeia: Belgisch Politievakblad. Politeia: revue professionnelle belge des services de police. Brussel, 1991-.

Vigiles, tijdschrift voor politierecht. Vigiles, revue du droit de police. Brussel, 1995-.

De AD veiligheid en preventie beschikt over een site (www.vigilis.be) die is toegespitst op de private veiligheid (privébewakingsfirma's, privédetectieven, enz.). Ook de andere diensten geven geregeld voorlichtingsbrochures uit. In uitvoering van de wetgeving op de openbaarheid van bestuur zijn meerdere diensten gestart met de publicatie van activiteitsverslagen. Dergelijke publica-

ties bevatten nuttige gegevens voor het historisch onderzoek. We citeren meer bepaald (als papieren uitgaven):

Activiteitenverslag van het jaar 1994 betreffende de werking van de Algemene Rijkspolitie. Brussel, 1995-2000.

Jaarverslag van de Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, werkingsjaar 1988-. Brussel, 1989- (online op www.cgvs.be).

Jaarverslag 1994 en 1995-. Brussel, 1996- (Commissie voor de Toegang tot Bestuursdocumenten).

Sinds de Copernicushervorming geven alle onderdelen van de FOD een jaarverslag uit in papieren vorm (en meestal ook elektronisch). De recente afleveringen zijn beschikbaar op de algemene site van het departement (www.ibz.fgov.be, rubriek contact/publicaties). Deze publicaties zijn eveneens terug te vinden in de respectieve bibliotheken en documentatiecentra waarover de directies beschikken. Voor de inhoud, de openingsuren en de verantwoordelijken, zie dezelfde website. Eind 2008 vindt men daar informatie over de structuur en de opdrachten van het ministerie, informatie over de verkiezingswetgeving en -procedures, alsook een overzicht van de publicaties van het departement. Ook het Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid is toegankelijk via het internet: zie hiervoor de website www.vps.fgov.be.

Sinds de hervorming van 2001 brengt de federale politie een jaarrapport uit. Dit rapport is op papier en als elektronisch bestand beschikbaar. Op de website van de federale politie staat ook informatie over de organisatie en haar bevoegdheden. De site geeft toegang tot talloze publicaties: jaarverslagen, activiteitenverslagen en informatiebrochures per directie (algemene raden, informaticacriminaliteit). Sinds 2004 is er ook *InfoRevue*, een interne publicatie die het politienieuws samenvat. Voor historische informatie beschikt de federale politie over een museum en onderzoekscentrum (Historische dienst van de geïntegreerde politie) die de bezoeker toegang verleent tot archiefdocumenten en collectiestukken die te maken hebben met de geschiedenis van de vroegere Rijkswacht, maar ook met andere politiekorpsen, zoals de gerechtelijke politie, de vroegere gemeentepolitie of de burgerwacht. Alle praktische informatie, van activiteitenverslagen over magazines tot informatiebrochures, is in elektronische versie terug te vinden op de algemene website van de federale politie www.polfed-fedpol.be.

6.5. Bronnenpublicaties

De officiële verkiezingsuitslagen sinds 1848 zijn consulteerbaar via de site van de FOD Binnenlandse zaken: die database (met verschillende bevragsmogelijkheden) werd opgesteld met medewerking van de vakgroep Politicologie van de VUB: www.ibzdgip.fgov.be/result/nl/main.html (een project gefinancierd door het federaal wetenschapsbeleid).

Zie ook de verwerkte bronnenuitgaven die de verkiezingsresultaten tot onderwerp hebben:

MOYNE (M.). *Résultats des élections belges entre 1847 et 1914.* Brussel, 1970.

SIMON-RORIVE (M.). *Résultats des élections législatives (Chambre des Représentants et Sénat) en Wallonie de 1848 à 1893.* Leuven, 1978.

DE SMET (R.E.), EVALENKO (R.), FRAEYS (W.). *Atlas des élections belges 1914-1954*. Brussel, 1958.

DEWACHTER (W.). *Politieke kaart van België. Atlas van de parlementsverkiezingen van 31 maart 1968*. Antwerpen-Utrecht, 1969.

KESTELOOT (C.), MARES (A.), MARISSAL (C.). *Gemeenteraadsverkiezingen 1890-1970. Databestand*. Brussel, 1996.

De resultaten van de wetgevende, gemeentelijke, provinciale en Europese verkiezingen worden ook gepubliceerd in *Courrier hebdomadaire du CRISP*.

Voor volgende bronnenpublicatie werden ook de archieven van de vreemdelingenpolitie aangesproken:

WOUTERS (H.). *Documenten betreffende de geschiedenis van de arbeidersbeweging (1831-1880)*. Leuven-Parijs, 1964-1971, 7 dln.